

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 6 mars 1934 kl. 1 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner
om skyldighet för alla kommuner att överlåta sin be-
slutanderätt åt fullmäktige m. m.*

Konstitutionsutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft de in-
om riksdagen väckta, till utskottet hänvisade, likalydande motionerna nr 17
i första kammaren av herr *Löfvander* och nr 31 i andra kammaren av herr
Nilsson i Hörby samt de likalydande motionerna nr 203 i första kammaren
av herr *Löfgren* och nr 386 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Steneberg
m. fl.

I motionerna I: 17 och II: 31 hemställles, »att riksdagen måtte för sin del
besluta sådan ändring av kommunallagen att för kommunalstämmas beslut
om slopandet av kommunalfullmäktigeinstitutionen i en kommun skall erford-
ra kvalificerad majoritet».

I motionerna I: 203 och II: 386 hemställles, »att riksdagen måtte besluta att
hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande utsträckning till
alla kommuner såväl lands- som stadskommuner som de kyrkliga församlin-
garna av skyldigheten att till fullmäktige uppdraga resp. kommuners beslu-
tanderätt i den omfattning, som gäller beträffande större kommuner».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till vederbörande motioner.

År 1918 vidtogos sådana ändringar i förordningarna om kommunalstyrelse
på landet och i stad, att fullmäktigeinstitutionen gjordes obligatorisk i kom-
mun med mera än 1,500 invånare. I kommun med lägre invånareantal skulle
det representativa systemet även i fortsättningen vara fakultativt. För be-
slut om inrättande eller upphävande av fullmäktigesystem skulle icke längre
erfordras kvalificerad majoritet. Förslag i sistnämnda hänseende fick i fort-
sättningen liksom tidigare icke väckas förr än fem år efter det att beslut om
införande av representativt system fattats. — Sedermera infördes år 1922 en
uttrycklig bestämmelse att, därst kommunens invånareantal nedgått till 1,500
eller därunder, beslutanderätten fortfarande skulle utövas av fullmäktige, för
så vitt icke annat beslöts å kommunalstämman eller vid allmän rådstuga. —
Vid 1930 års revision av kommunallagarna företogs ingen annan saklig änd-
ring av förevarande regler än den mindre jämkningen, att förslag om upphä-
vande av tidigare fattat beslut om inrättande av fullmäktige hädanefter icke
skulle få väckas förr än fyra kalenderår förflutit efter det att det represen-
tativa systemet trätt i verksamhet.

Förefintligheten av representativt system i den borgerliga kommunen medför, där denna sammanfaller med skoldistrikt, enligt 1930 års lag om skolstyrelse i vissa kommuner skolärendenas överflyttande från den kyrkliga till den borgerliga kommunen.

Före tillkomsten av 1930 års lag om församlingsstyrelse utövades församlings beslutanderätt å kyrkostämma. Genom nämnda lag gjordes däremot det representativa systemet obligatoriskt i församling med mera än 5,000 invånare, dock med visst undantag för församling, som ingår i kyrklig samfällighet, samt fakultativt i församling med lägre invånareantal. I övrigt infördes i fråga om fullmäktigeinstitutionens inrättande, fortbestånd och upphävande i lagen om församlingsstyrelse motsvarande regler som i lagarna om kommunalstyrelse på landet och i stad.

Utskottet.
Motionerna
 I: 203 och
 II: 386.

Samtliga städer i riket äga numera stadsfullmäktige under det att den kommunala beslutanderätten i över hälften av våra landskommuner ännu utövas å kommunalstämma. Införandet av en regel om obligatoriskt fullmäktigesystem i alla borgerliga kommuner oberoende av deras storlek skulle följaktligen för flertalet landskommuner innebära betydande organisatoriska förändringar. En dylik lagstiftning bör därför komma till stånd endast om tungt vägande skäl kunna anföras till det representativa systemets förmån även vad de mindre kommunerna beträffar. Men under det att fullmäktigesystemet är en praktisk nödvändighet i de större kommunerna och fördelarna med detta system även äro uppenbara vad de medelstora kommunerna beträffar, äro de med stämmsystemet förenade riskerna och olägenheterna mindre framträdande i de små kommunerna. I det stora antal kommuner, som endast äga några hundra invånare, skulle fullmäktigesystemet innebära en överorganisation. De mindre borgerliga kommunerna böra därför även i fortsättningen själva få avgöra, om representativt system för deras vidkommande är behöfligt.

Vad de kyrkliga kommunerna beträffar inträder, med hänsyn till de kyrkliga ärendenas antal och beskaffenhet, behovet av representativt system först vid en högre folkmängdssiffra än i de borgerliga kommunerna. Utskottet kan därför för de kyrkliga kommunernas vidkommande ännu mindre än för de borgerligas tillstyrka en lagstiftning om obligatoriskt fullmäktigesystem för alla kommuner oberoende av deras storlek.

Något mera allmänt krav har icke framkommit om sänkning av det befolkningstal, vid vilket representativt system i kommun är obligatoriskt. Vid sådant förhållande finner utskottet tiden ännu icke vara inne att till förnyat övervägande upptaga detta spörsmål.

Motionerna
 I: 17 och
 II: 31.

För de fall, då fullmäktigeinstitutionen i en kommun endast är fakultativ, är det icke fullt konsekvent att införa en regel om kvalificerad majoritet för beslut om upphävande av densamma samtidigt som regeln om enkel pluralitet för beslut om införande av representativt system bibehålles oförändrad. De betydande svårigheter att avskaffa detta system, som en dylik bestämmelse om kvalificerad majoritet skulle medföra, kunde lätt tänkas leda till att en kom-

mun avhölle sig från att pröva det representativa systemets företräden. Vissa garantier mot förhastade beslut om fullmäktigesystemets upphävande föreligga dessutom redan i gällande stadganden om tillkännagivande av stämman sammanträde, om möjligheten att få ärende bordlagt, då minst en tredjedel av de närvarande därom förena sig, samt om den tidrymd på fyra år, inom vilken förslag om avskaffande av fullmäktige icke får väckas. Något praktiskt behov av ökade garantier mot förhastade beslut i förevarande hänseende har icke heller påvisats. Ehuru statistiska uppgifter saknas rörande det antal fall, i vilka förslag om upphävande av fullmäktigesystemet framställts, kan dock nämnas att dylika förslag efter de senaste kommunala valen år 1930 endast för två kommuners del lett till det representativa systemets avskaffande. Förslag i dylika frågor böra alltså även i fortsättningen få avgöras med enkel pluralitet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att motionerna I: 17 och II: 31 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; och

2) att motionerna I: 203 och II: 386 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 mars 1934.

På konstitutionsutskottets vägnar:

C. A. REUTERSKIÖLD.

Närvarande: Herrar Reuterskiöld, Hallén, Sundberg, Björkman*, Bergman, Sandegård, David Pettersson*, Larsén, Ehrnberg*, Källman, Västberg, Borg*, Magnusson i Tumhult, Pehrsson i Göteborg, Fast, Olsson i Mora*, Lindskog, Johnsson i Norrahammar*, Eriksson i Toftered* och Nilsson i Göteborg.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer:

1) av herr Reuterskiöld, som ansett utskottets yttrande och hemställan böra erhålla följande lydelse:

»Utan tvivel äro med det representativa systemet, varmed avses systemet med valda representationer, inom kommunalförvaltningen stora fördelar förenade. Men något som helst bevis för önskvärdheten av dess obligatoriska utsträckning till kommuner med lägre invånareantal än nu är stadgat eller än mindre till alla kommuner har icke förebragts, och något behov av en utredning kan ej här skäligen påstås. Däremot synes erfarenheten giva vid

handen, att sedan detta system införts en återgång till det omedelbara stäm-systemet endast sällan ägt rum och att, då sådan ifrågasatts eller genom-förts, därigenom onödig ovisshet och brist på stabilitet uppstått. Det kan därför med fog ifrågasättas om ej en utredning borde verkställas rörande in-förande av bestämmelser därom, att, sedan representativt system en gång in-förts, därvid skall förbliva till dess, efter underställning av beslut om omlägg-ning, underställningsmyndigheten finner skäl godkänna dylikt beslut. I anledning av nu behandlade motioner hemställas förty,

1) att riksdagen ville i anledning av motionerna I: 17 och II: 31 i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och där-av möjligen föranlett förslag rörande stabilisering av det re-presentativa systemet, så snart det en gång i en kommun bli-vit infört;

2) att motionerna I: 203 och II: 386, i den mån de ej här-igenom besvarats, icke måtte till någon riksdagens åtgärd för-anleda.»

2) av herr *Sandegård*, som anförde:

»Under hänvisning till det representativa systemets principiella företräden för såväl de borgerliga som de kyrkliga kommunerna hemställas,

att riksdagen, i anledning av motionerna I: 203 och II: 386, i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning och förslag rörande sänkning av det befolkningstal, vid vilket re-presentativt system i kommun skall vara obligatoriskt.»